

Жежерун Юлія Володимирівна,
кандидат економічних наук, доцент, старший
науковий співробітник науково-дослідного
управління випробувань озброєння та військової
(спеціальної) техніки Повітряних Сил, Державний
науково-дослідний інститут випробувань і
сертифікації озброєння та військової техніки

Zhezherun Yuliia,
PhD in Economics, Associate Professor, Senior
Researcher of Scientific Research Institute of
Armament and Military Equipment Testing and
Certification,
<https://orcid.org/0000-0001-8200-730X>

ІНФРАСТРУКТУРА ПІДТРИМКИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ INSTITUTIONAL ENVIRONMENT OF BANKING SUPPORT FOR SMALL BUSINESS DEVELOPMENT IN UKRAINE

Жежерун Ю. В. Інфраструктура підтримки малого
підприємництва в Україні. *Український журнал
прикладної економіки та техніки*.
2024. Том 9. № 1. С. 396 – 401.

Zhezherun Y. Institutional environment of banking
support for small business development in Ukraine.
*Ukrainian Journal of Applied Economics and
Technology*. 2024. Volume 9. № 1, pp. 396 – 401.

У статті розкрито сутність та досліджено структуру інфраструктури підтримки малого підприємництва як середовища і умов для виробництва товарів/послуг. Надано класифікацію інфраструктури системи підтримки малого та середнього підприємництва. Виокремлено такі складові інфраструктури підтримки малого підприємництва: фінансово-кредитна, організаційно-правова, інформаційно-консультаційна, виробничо-технічна, соціальна, екологічна. Акцентовано увагу на особливостях функціонування об'єктів інфраструктури підтримки малого підприємництва (бізнес-центри, бізнес-інкубатори, інноваційні бізнес-інкубатори, науково-технологічні центри, центри трансферу технологій, фонди підтримки малого підприємництва, лізингові компанії, консультативні центри, інші підприємства, установи та організації) залежно від рівня їх функціонування (державний, регіональний, місцевий). Проведено аналіз об'єктів інфраструктури підтримки малого підприємництва станом на кінець 2023 року. Виявлено, що розгалуженість створеної державою інфраструктури застосовується як один із критеріїв для оцінки рівня державної підтримки розвитку малого підприємництва. Запропоновано оцінювати інноваційну інфраструктуру підтримки малого підприємництва окремого регіону з урахуванням рівня Індексу цифрової трансформації, який включає такі субіндекси: інституційну спроможність, розвиток інтернету, розвиток ЦНАП, впровадження режиму без паперів, цифрову освіту, візитівку області, проникнення базових е-послуг, галузеву цифрову трансформацію.

Ключові слова: інноваційні технології, агробізнес, сільське господарство, аграрне виробництво, дефіцит кадрів, загроза безробіттю, мале підприємство, інфраструктура підтримки, об'єкт інфраструктури, інноваційна інфраструктура, цифрова трансформація.

The article reveals the essence of the infrastructure structure that supports small businesses as an environment and the conditions for producing goods/services. The classification of the infrastructure of the support system for small and medium-sized businesses has been given. The small business support infrastructure components have been singled out: financial and credit, organizational and legal, informational and consulting, production and technical, social and environmental. Attention has been focused on the peculiarities of the functioning of infrastructure facilities supporting small businesses (business centers, business incubators, innovative business incubators, scientific and technological centers, technology transfer centers, small business support funds, leasing funds, consulting centers, other enterprises, institutions, and organizations) depending on the level of their function (state, regional, local). An analysis of small business support infrastructure facilities as of the end of 2023 was carried out. It has been found that the extensiveness of the infrastructure created by the state is used as one of the criteria for assessing the level of state support for the development of small businesses. It has been proposed to evaluate the innovative infrastructure of small business support of a separate region, considering the Digital Transformation Index, which includes the following sub-indices: institutional capacity, access to the internet, development of the Administrative Service Centers (TsNAPs), implementation of the paperless regime, digital education, the business card of the region, penetration of basic e-services, sectoral digital transformation.

Keywords: small business, support infrastructure, infrastructure facility, innovative infrastructure, digital transformation.

Вступ

В умовах повномасштабного вторгнення в Україну розвиток малого підприємництва набуває особливої актуальності. За кількістю діючих підприємств в 2023 році малі підприємства становили значну частку – 95,3% (або 293 274 підприємств), середні – 4,5% (14006 підприємств), великі – 0,2% (508 підприємств). Активізація діяльності малого підприємництва неможлива без побудованої належним чином інфраструктури підтримки.

У країнах з ринковою економікою існує високорозвинена інфраструктура допомоги підприємцям, яка включає широкий спектр консультаційних і сервісних послуг, навчання, забезпечення контактів. Ефективними можуть бути заходи комплексної підтримки малого бізнесу, в т. ч. на регіональному рівні. Завдання держави – у взаємодії з підприємницьким співтовариством створити зрозумілі і рівні для всіх правила поведінки на ринку. Підтримка малого підприємництва, з одного боку, пов'язана з необхідністю компенсації нерівних умов, в яких знаходяться суб'єкти малого підприємництва в порівнянні з великими підприємствами; з іншого боку, з необхідністю допомоги починаючим підприємцям [5, с. 34].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань підтримки малого підприємництва присвячено праці науковців А. Антонова, А. Бутенка, В. Гусарової, Н. Добрової, І. Сараєвої, Н. Носова та ін. Особливої уваги заслуговує дослідження інфраструктури підтримки малого підприємництва як рушійної сили їх розвитку.

Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідження інфраструктури підтримки малого підприємництва з точки зору охоплення малого бізнесу та окреслення напрямів її подальшого формування в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження

Ринкова інфраструктура як сукупність інституцій має особливо велике значення для розміщення продуктивних сил та економічного розвитку регіонів. Її характерними ознаками є: інфраструктура як сектор економіки загального призначення; значні початкові інвестиції на створення об'єктів ринкової інфраструктури; тривалий термін окупності; «колективне» користування об'єктів ринкової інфраструктури; суттєвий вплив на ефективність процесу виробництва матеріальних благ без безпосередньої участі; мінливість сукупності об'єктів ринкової інфраструктури; зміна переліку об'єктів ринкової інфраструктури зі зміною чергових етапів економічного розвитку суспільства [11, с. 37].

Згідно зі ст. 14 Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» під «інфраструктурою підтримки малого і середнього підприємництва розуміють підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, які провадять діяльність, спрямовану на розвиток суб'єктів малого і середнього підприємництва, їх інвестиційної та інноваційної активності, просування вироблених ними товарів (робіт, послуг), результатів інтелектуальної діяльності на внутрішній і зовнішній ринки» [1].

Як зазначає Н. Добрава, «інфраструктура підтримки малого підприємництва являє собою комплекс взаємопов'язаних систем: інформаційного, правового, фінансового, ресурсного і матеріального забезпечення малого підприємництва» [2].

У. Бережницька надає класифікацію інфраструктури системи підтримки малого та середнього підприємництва:

- за формою власності, за секторами: державна, приватна, громадська (соціальна);
- за ознакою комерційності (прибутковості), за метою діяльності: прибуткова (комерційна, підприємницька, господарська), неприбуткова (некомерційна, непідприємницька, негосподарська);
- за масштабами і спрямованістю (за місцем і сферою дії): міжнародна (міждержавний рівень), національна (загальнодержавний рівень), локальна (регіональна, місцева (міська, селищна, рівня ОТГ) або галузева, вибіркова (інноваційна, виробнича, експортна));
- за формами, функціями і напрямками підтримки малого та середнього підприємництва (за видами консалтингових послуг інституцій ринкової інфраструктури): організаційно-правова (нормативно-правова, розпорядчо-адміністративна, регуляторна, управлінська), інформаційно-консультаційна (інформаційно-довідкова, консультаційна, науково-аналітична, експертна), освітня (навчально-просвітницька, тренінгова), ресурсна (фінансово-кредитна, матеріально-технічна, технологічна), супровідна (маркетингова, рекламна, промоційна, організаційна, комунікаційна, послуг лобювання, представництва, інша) [13, с. 34].

Інфраструктура підтримки малого підприємництва в нашій державі представлена сукупністю державних, недержавних, громадських, освітніх і комерційних організацій, що здійснюють регулювання діяльності підприємств, які надають освітні, консалтингові та інші послуги, необхідні для розвитку бізнесу, і забезпечують середовище й умови для виробництва товарів і послуг [4].

У науковій літературі виділяють такі складові ринкової інфраструктури підтримки малого підприємництва: фінансово-кредитна, інформаційно-консультаційна, організаційно-правова (рис. 1) [3, с. 182]. Серед фінансових установ чільне місце посідають банки, на кредитну підтримку яких припадає значна частка фінансування потреб малого підприємництва.

Серед напрямів підтримки, які сприяють розвитку малого підприємництва, в джерелах економічної літератури виділяють: фінансово-кредитну та інвестиційну підтримку; податкову підтримку; залучення малих підприємств до виконання державних замовлень; підтримку експортної діяльності малих підприємств; підтримку наукових досліджень малих підприємств; кадрову підтримку малого бізнесу; регіональний розвиток малого бізнесу [6, с. 11]. Крім того, інфраструктурою вирішуються такі завдання: правова, адміністративна, громадська, інформаційна, рекламна, виробничо-технічна, маркетингова, консалтингова підтримка, створення умов для високотехнологічних бізнесів [7, с. 193].

Інший підхід передбачає виділення таких складових інфраструктури підтримки підприємництва: виробничої, соціальної, інституційної, екологічної, інформаційної (рис. 2).

Систематизація існуючих поглядів дозволила виокремити такі складові інфраструктури підтримки малого підприємництва: фінансово-кредитну, організаційно-правову, інформаційно-консультаційну, виробничо-технічну, соціальну, екологічну. Залежно від рівня підтримки малого підприємництва (державний, регіональний, місцевий) на відповідному рівні формується інфраструктура, яка включає в себе визначені законодавством об'єкти (рис. 3).

Рис. 1. Структурні складові ринкової інфраструктури підтримки малого підприємництва
Джерело: [3]

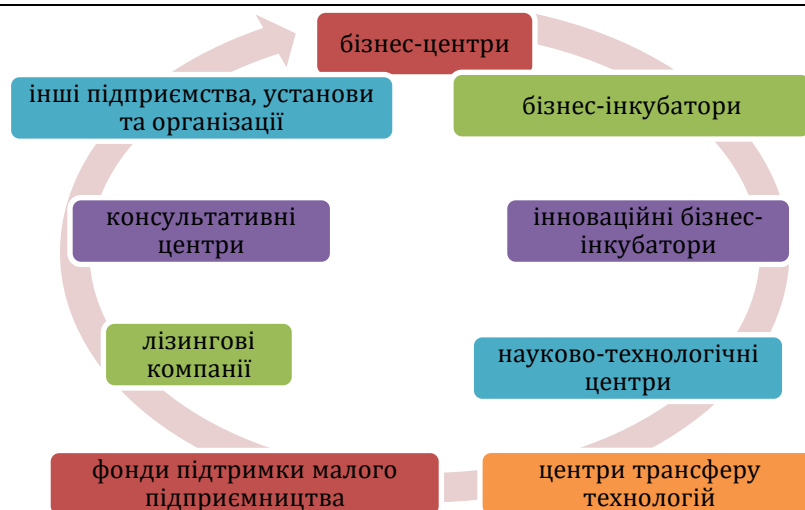
Рис. 2. Інфраструктура підтримки малого підприємництва

Джерело: складено за даними [4]

На об'єкти інфраструктури підтримки малого підприємництва покладено завдання щодо сприяння його розвитку.

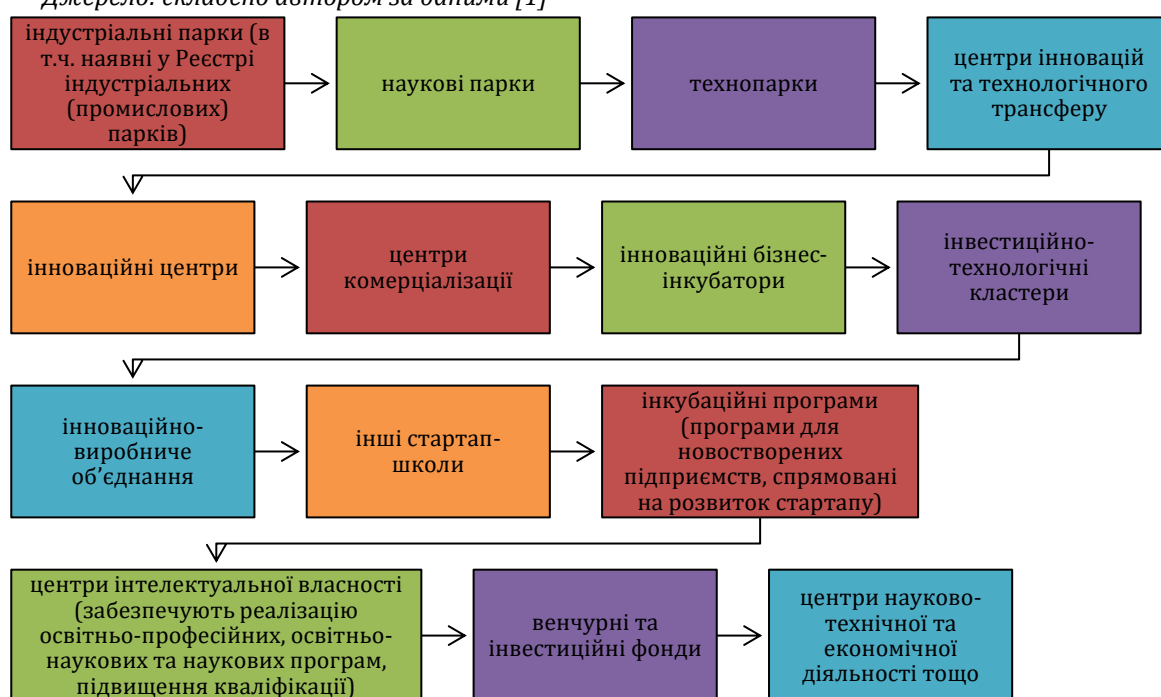
Упродовж 2023 року мережа центрів надання адміністративних послуг становила понад 4000 точок доступу, 30 центрів надання адміністративних послуг модернізовані на порталі «Дія». Центри. Згідно з опитуваннями, проведеними Шведським агентством з міжнародного розвитку (SIDA) у 2023 році, 51% респондентів (у 2022 році – 52%) користуються послугами на порталі «Дія». Центри [9]. Крім того, зареєстровано понад 70 інкубаторів, з яких функціонують лише 10. А. Кунденко та О. Пономаренко наголошують на нерозвинутості інфраструктури підтримки підприємництва та територіальній нерівності розвитку підприємництва [10, с. 61].

Розгалуженість створеної державою інфраструктури підтримки розвитку малого підприємництва (передбачає дослідження та оцінку кількості бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, технопарків, фондів підтримки підприємництва, інформаційно-консультаційних установ тощо) застосовується як один із критеріїв для оцінки рівня державної підтримки малого підприємництва. Останнім часом активно розвиваються об'єкти інноваційної інфраструктури підтримки малого підприємництва. Згідно зі Стратегією розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року [8] в Україні функціонують об'єкти інноваційної інфраструктури підтримки малого підприємництва, наведені на рис. 4.

Рис. 3. Об'єкти інфраструктури підтримки малого підприємництва

Джерело: складено автором за даними [1]

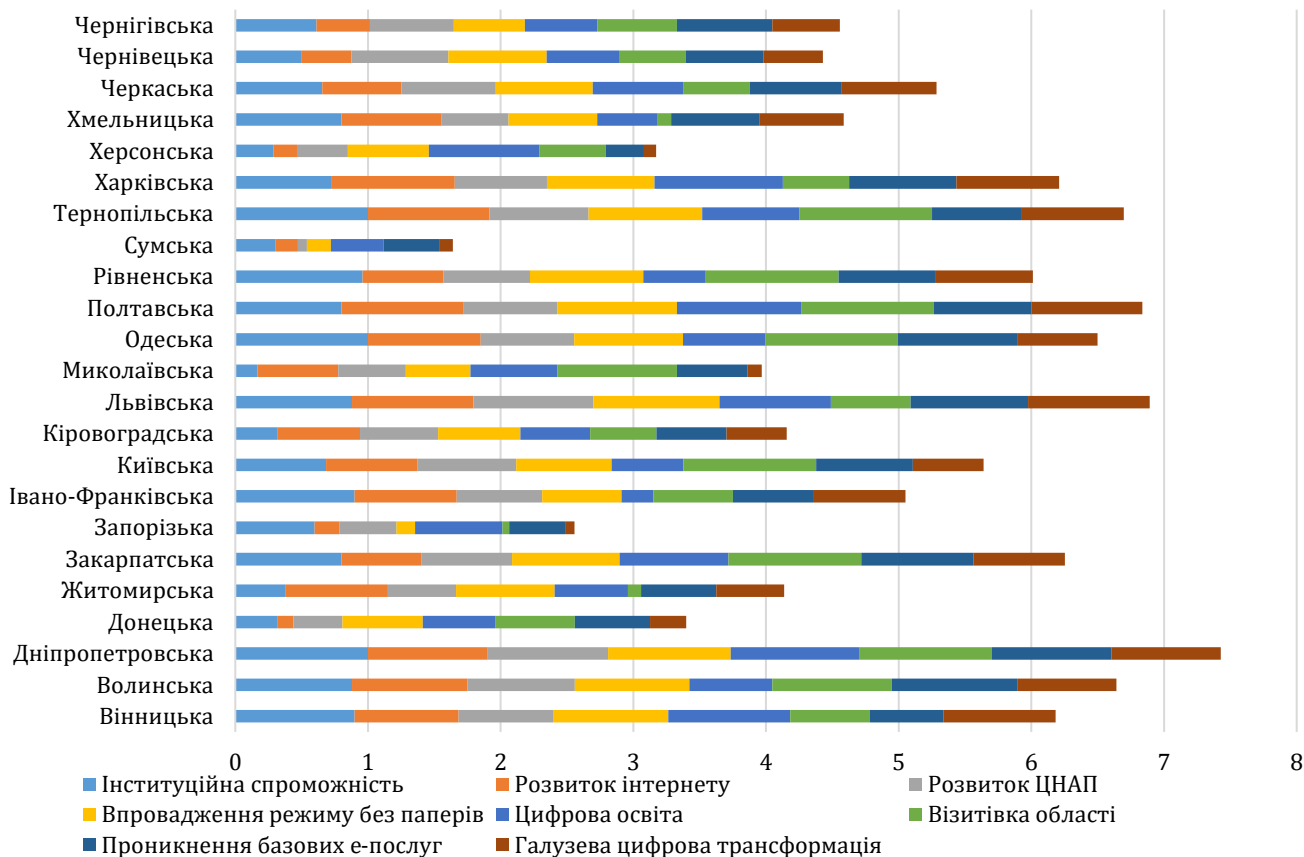
Рис. 4. Об'єкти інноваційної інфраструктури підтримки малого підприємництва

Джерело: складено за даними [8]

Найпоширенішою інфраструктурою підтримки бізнесу у світі є бізнес-інкубатори – організації, які на певних умовах і на певний період надають спеціально обладнані приміщення та інші активи для малого та середнього бізнесу з метою допомоги в досягненні фінансової незалежності [14]. На роботу зі стартапами орієнтовані венчурні фонди як недиверсифіковані інститути спільного інвестування закритого типу, які інвестують в цінні папери (частки статутного фонду) високоризикових підприємств. Лізингові компанії також активно розвиваються та нарощують свій портфель (станом на кінець 2023 року зареєстровано 79 лізингових компаній із загальним портфелем 24,8 млрд грн). Згідно з Законом України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» з 01.01.2024 року лізингодавці набувають статусу фінансових компаній [15].

Крім того, з метою забезпечення економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності територій, активізації інвестиційної діяльності, створення нових робочих місць, розвитку сучасної виробничої та ринкової інфраструктури в Україні створено індустріальні парки [16]. До Реєстру індустріальних (промислових) парків станом на кінець 2023 року включено 65 індустріальних парків, у 48 з них визначено керуючі компанії, у 19 є резиденти. За територіальним поширенням найбільше індустріальних парків припадає на Львівську область (15 індустріальних парків), м. Київ та Київську область (11 індустріальних парків) та Закарпатську область (6 індустріальних парків). Загалом найбільшого розвитку інфраструктура підтримки малого підприємництва набула у м. Київ, в Харківській та Полтавській областях. Розвиток інноваційної інфраструктури підтримки малого підприємництва окремого регіону доцільно прослідкувати за рівнем Індексу цифрової трансформації (рис. 5).

Індекс складається з 88 показників (28 індикаторів), що ґрунтуються на нормативно-правових вимогах та ініціативах, які сприяють еволюції регіональної цифровізації в Україні [12, с. 19].

Рис. 5. Індекс цифрової трансформації України в розрізі субіндексів і областей в 2023 році
Джерело: [12, с. 11]

Лідуючі позиції займають Дніпропетровська, Львівська та Полтавська області за рахунок високої інституційної спроможності, впровадження режиму без паперу та цифрової освіти. Найнижчі показники субіндексів спостерігаються у сферах кібербезпеки, охорони здоров'я та цивільного захисту.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Дослідження існуючих підходів до виявлення сутності інфраструктури підтримки малого підприємництва дозволяє розглядати її як сукупність взаємопов'язаних об'єктів (бізнес-центри, бізнес-інкубатори, інноваційні бізнес-інкубатори, науково-технологічні центри, центри трансферу технологій, фонди підтримки малого підприємництва, лізингові компанії, консультативні центри, інші підприємства, установи та організації), створених з метою підтримки та розвитку малого підприємництва. Систематизація існуючих поглядів дозволила виокремити такі складові інфраструктури підтримки малого підприємництва: фінансово-кредитна, організаційно-правова, інформаційно-консультаційна, виробничо-технічна, соціальна, екологічна. Зроблено акцент на актуальності інноваційної складової інфраструктури підтримки малого підприємництва, рівень якої запропоновано оцінювати з урахуванням рівня субіндексів Індексу цифрової трансформації. За таких умов розвинена інфраструктура підтримки малого підприємництва, яка враховує також інноваційну складову, є визначальною для формування сприятливого середовища і виробничих умов.

Література

1. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України № 4618-VI від 22.03.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-VI#Text>.
2. Добрава Н.В. Інфраструктура підтримки малого підприємництва в Україні та на регіональному рівні. *Науковий вісник Одеський національний економічний університет*. 2013. № 18 (197). С. 97-106.
3. Добрава Н.В. Складові елементи інфраструктури підтримки малого підприємництва на регіональному рівні. *Вісник соціально-економічних досліджень. Одеський національний економічний університет*. 2015. Випуск 2. №57. С. 179-186.
4. Антонов А.В. Вдосконалення інституційних механізмів підтримки підприємництва на сільських територіях. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2011. № 11.
5. Бутенко А.І., Сараєва І.М., Носова Н.І. Проблеми розвитку підприємництва в інформаційному секторі економіки та напрямки підвищення ефективності його державного регулювання. Одеса: Фенікс, 2005. 117 с.
6. Бей О., Томсон Г. Зарубіжні практики розробки стратегій розвитку малого підприємництва на регіональному рівні. Київ: К.І.С., 2013. 46 с.

7. Гусарова В.Г. Зусилля держави на створенні умов для розвитку інфраструктури підтримки малого підприємництва. *Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин*: міжнар. наук.-практ. конф. Умань: Черкаська обласна друкарня, 2011. С. 191-193.
8. Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України №526-р від 10.07.2019 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80?find=1&text=%D1%96%D0%BD%D0%BA%D1%83%D0%B1%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%80#w1_1.
9. Звіт про виконання плану роботи Міністерства цифрової трансформації України на 2023 рік, затверджений наказом Міністерства цифрової трансформації №56 від 16.05.2023.
10. Кунденко А.В., Пономаренко О.В. Політика і стратегічні напрями підтримки малого та середнього підприємництва в Чернігівській області в умовах трансформації суспільно-економічних відносин. *Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління*. 2014. № 4 (24). С. 60-65.
11. Бойчик І.М. Ринкова інфраструктура: сутність та характеристика. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 3. С. 34-41.
12. Індекс цифрової трансформації регіонів України, підсумки 2023 року. Міністерство цифрової трансформації України. 26 с.
13. Бережницька У.Б. Інфраструктурне забезпечення політики розвитку малого та середнього бізнесу: теоретичний аспект. *Інфраструктура ринку*. 2021. № 54. С. 31-35. DOI: <https://doi.org/0.32843/infrastuct54-6>.
14. Терещенко С.І., Звоновський Р.А. Формування бізнес-середовища для функціонування суб'єктів малого підприємництва. *Підприємництво та інновації*. 2022. Випуск 25. С. 87-92.
15. Про фінансові послуги та фінансові компанії: Закон України №1953-IX від 14.12.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>.
16. Про індустриальні парки: Закон України №5018-VI від 21.06.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17#Text>.

References

1. Pro rozvytok ta derzhavnu pidtryмку maloho i seredn'oho pidpryyemnytstva v Ukraini: Zakon Ukrainy. (2012). [On the development and state support of small and medium-sized enterprises in Ukraine: Law of Ukraine]. № 4618-VI dated March 22, 2012. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-VI#Text>.
2. Dobrova N.V. (2013). «Small business support infrastructure in Ukraine and at the regional level». *Naukovyj visnyk Odes'kyj natsional'nyj ekonomichnyj universytet*. № 18 (197). pp. 97-106.
3. Dobrova N.V. (2015). «Constituent elements of the infrastructure of small business support at the regional level». *Visnyk sotsial'no-ekonomichnykh doslidzhen' Odes'kyj natsional'nyj ekonomichnyj universytet*. Issue 2. №57. pp. 179-186.
4. Antonov A.V. (2011). «Improvement of institutional mechanisms for supporting entrepreneurship in rural areas». *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. № 11.
5. Butenko A.I., Saraieva I.M., Nosova N.I. (2005). *Problemy rozvytku pidpryyemnytstva v informatsijnomu sektori ekonomiky ta napriamky pidvyschennia efektyvnosti joho derzhavnoho rehuliuвання*. [Problems of entrepreneurship development in the information sector of the economy and directions for increasing the efficiency of its state regulation]. Feniks. Odesa. Ukraine.
6. Bej O., Tomson H. (2013). *Zarubizhni praktyky rozrobky stratehij rozvytku maloho pidpryyemnytstva na rehional'nomu rivni*. [Foreign practices of developing small business development strategies at the regional level]. K.I.S. Kyiv. Ukraine.
7. Husarova V.H. (2011). «The state's efforts to create conditions for the development of infrastructure to support small businesses». *Aspekty stabil'noho rozvytku ekonomiky v umovakh rynkovykh vidnosyn*. [Zusyillia derzhavy na stvorenni umov dlia rozvytku infrastruktury pidtryмки maloho pidpryyemnytstva]. *Proceeding of the Materials of mizhnar. nauk.-prakt. konf. Uman': Cherkas'ka oblasna drukarnia*.
8. Stratehii rozvytku sfery innovatsijnoi diial'nosti na period do 2030 roku, skhvalena rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy. (2019). [Strategies for the development of the sphere of innovative activity for the period until 2030, approved by the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. №526-r dated July 10, 2019. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80?find=1&text=%D1%96%D0%BD%D0%BA%D1%83%D0%B1%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%80#w1_1.
9. Zvit pro vykonannia planu roboty Ministerstva tsyfrovoy transformatsii Ukrainy na 2023 rik, zatverdzhenyj nakazom Ministerstva tsyfrovoy transformatsii. (2023). [Report on the implementation of the work plan of the Ministry of Digital Transformation of Ukraine for 2023, approved by the order of the Ministry of Digital Transformation]. №56 dated May 16, 2023.
10. Kundenko A.V., Ponomarenko O.V. (2014). «Policy and strategic directions of supporting small and medium-sized enterprises in the Chernihiv region in the conditions of transformation of socio-economic relations». *Naukovyj visnyk Chernihiv's'koho derzhavnoho instytutu ekonomiky i upravlinnia*. № 4 (24). pp. 60-65.
11. Bojchuk I.M. (2013). «Market infrastructure: essence and characteristics». *Stalij rozvytok ekonomiky*. № 3. pp. 34-41.
12. Indeks tsyfrovoy transformatsii rehioniv Ukrainy, pidsumky 2023 roku. Ministerstvo tsyfrovoy transformatsii Ukrainy. [Index of digital transformation of the regions of Ukraine, results of 2023. Ministry of Digital Transformation of Ukraine].
13. Berezhnyts'ka U.B. (2021). «Infrastructural support of small and medium-sized business development policy: theoretical aspect». *Infrastruktura rynku*. № 54. pp. 31-35. DOI: <https://doi.org/0.32843/infrastuct54-6>.
14. Tereschenko S.I., Zvonovs'kyj R.A. (2022). «Formation of a business environment for the functioning of small business entities». *Pidpryyemnytstvo ta innovatsii*. Issue 25. pp. 87-92.
15. Pro finansovi posluhy ta finansovi kompanii: Zakon Ukrainy. (2021). [On financial services and financial companies: Law of Ukraine]. №1953-IX dated December 14, 2021. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>.
16. Pro industrial'ni parky: Zakon Ukrainy. (2012). [On industrial parks: Law of Ukraine]. №5018-VI dated June 21, 2012. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17#Text>

Стаття надійшла до редакції 10.01.2024 р.